

КААРДЫНАЦЫЙНЫ САВЕТ ПА РАЗВІЦЦІ І ПРАСОЎВАННІ “НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ПЛАТФОРМЫ БІЗНЕСА БЕЛАРУСІ”

Рабочая група

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ ПЛАТФОРМА БІЗНЕСА БЕЛАРУСІ – 2011

ЧАС КАНКРЭТНЫХ СПРАЎ

1.

УВОДЗІНЫ

2011 год для беларускай эканомікі асаблівы. Перад краінай стаіць цэлы шэраг сур'ёзных структурных і інстытуцыянальных праблем і выклікаў. Для іх рашэння ёсць неабходныя рэсурсы і інстытуты. Мы пачынаем не з нуля, а з даволі высокага старта. Ёсць еўрапейскі ўзровень адукацыі і прафесійнай падрыхтоўкі людзей. Вялікі вопыт назапасілі прадпрымальнікі і дзяржаўныя службоўцы. Безумоўным плюсам нашай краіны з'яўляецца развітая інфраструктура. У нацыянальных інтарэсах Беларусі – сінхранізацыя дзеянняў бізнес-супольнасці і ўлады, грамадзянскай супольнасці і органаў дзяржаўнага кіравання.

Задачы і выклікі беларускай эканомікі частова абумоўлены знешнімі фактарамі, але ёсць цэлы шэраг унутраных, якія ў 2011 годзе будуць істотна ўплываць на паводзіны прадпрыемстваў, фінансавых арганізацый і органаў дзяржаўнай улады.

Першае. Нам неабходна паскораная адаптацыя да сусветных коштаў на энергарэсурсы. Гэта значыць, што энергарэсурсы давядзецца эканоміць, а энергаэфектыўнасць – павышаць. Без закупкі новых станкоў, машын і абсталявання нельга абысціся. Рэсурсаў унутры краіны на паўнаватасную мадэрнізацыю не хапае. Значыць, нам патрэбныя адкрытасць, партнёрства з аўтарытэтнымі вытворцамі і фінансавымі арганізацыямі свету, абарона правоў уласнасці і паўнаватасная эканамічная свабода. Нам патрэбная сумленная, адкрытая прыватызацыя, якая будзе садзейнічаць станаўленню нацыянальнага бізнеса.

Другое. Нельга больш заплюшчваць вочы на праблему баланса знешняга гандлю і дэфіцыта бягучага рахунку плацёжнага балансу. З году ў год мы трацім больш валюты, чым зарабляем. Жыццё ў пазыку пагражае трапленнем у фінансавую пастку і нават дэфолтам. Скарачэнне залатавалютных рэзерваў, “праяданне” валютных крэдытаў, мінімальна колькасць прадпрыемстваў, якія зарабляюць валюту, – усё гэта гаворыць пра неабходнасць сур'ёзнай карэкціроўкі эканамічнай палітыкі. Дзяржаўныя праграмы імпартазамышчэння і стымулявання экспарту, якія рэалізуюцца напрацягу звыш 10 гадоў, не прывялі да выканання пастаўленых задач. Патрэбна кардынальная змена падыходаў да забеспячэння канкурэнтаздольнасці беларускіх тавараў і паслуг.

Трэцяе. Паглыбляецца праблема неплацяжоў, складскіх запасаў і “замарожаных” актываў у нізкакасных інвестыцыйных праектах. Механізмы абнаўлення эканамічнай структуры краіны працуюць вельмі павольна. Льготныя ўмовы гаспадарання, якія створаны для асобных прадпрыемстваў і сектараў, не прыводзяць да стварэння сучасных канкурэнтных у рэгіянальнай эканоміцы праектаў. Забеспячэнне свабоднага ўваходу на рынак павінна ісці адначасова з рынкавымі механізмамі санацыі і банкрутства, супрацьдзеяння манапалістычным практыкам.

Чацвёртае. Абвастраецца праблема няроўных умоў працы на ўнутраным рынку краіны. Дзяржаўныя пасярэднікі ў асобе канцэрнаў, міністэрстваў і структур мясцовай выканаўчай улады стварылі па сутнасці двухузроўневую эканоміку. Малы і сярэдні бізнес краіны, індывідуальныя прадпрымальнікі працуюць у горшых цэнавых умовах па доступу да сыравіны, крэдытных рэсурсаў, арэнды нерухомасці, умоў аплаты запастаўлення тавары і аказаных паслугі.

Пятае. Зніжаецца колькасць макраэканамічнай палітыкі. Па-ранейшаму высокай застаецца інфляцыя. Больш за тое, у 2011 годзе тэмпы росту цэн рэзка павялічыліся. Шматгадовы дызбалансы ў знешнім гандлі, плацёжным балансе, мяккая манетарная палітыка разам задміністрацыйным павышэннем даходаў бюджэтнікаў прывялі да рэзкай дэвальвацыі ў першай палове 2011 года. Блакіроўка валютнага рынку, поўная нявызначанасць у курсавой палітыцы істотна пагоршылі ўмовы куплі валюты, аплаты імпарту і абслугоўвання даўгоў. Дрэнным і недазволена дарагім застаецца доступ да зямлі. Не створаны ўмовы для бесперашкоднага доступу беларускіх тавараў на рынкі краін Еўрапейскага саюза і Украіны. Не вырашаныя праблемы заліку

ПДВ(НДС), нетарыфных бар'ераў у гандлі з Расіяй. Не спыненыя “ўцёкі мазгоў” і адток з краіны высокакваліфікаваных кадраў.

Шостае. У краіне моцна спазняецца рэальная лібералізацыя і сістэмныя рэформы дзелавога клімату. Нягледзячы напаведзеную работу па падтрымцы нацыянальнага прадпрымальніцтва і стварэнні спрыяльных інвестыцыйных умоў, Беларусь пагоршыла сваё становішчаў рэйтынгукраін па якасці дзелавога клімату, перамясціўшыся з 64 на 68 месца. Наша краіна застаецца на апошнім, 183 –м, месцы ў свеце па якасці падатковай сістэмы. Па ўзроўні эканамічнай свабоды наша краіна апусцілася з 150-га месца ў 2010 годзе на 155-е ў 2011 годзе. Па індэксе абароны правоў уласнасці Беларусь з 129 краін свету заняла 117-ае месца. Не вырашана даканца базавае пытанне цэнавай лібералізацыі. Па-ранейшаму надзвычай высокімі застаюцца штрафы і пакаранні бізнеса.

Дырэтыва Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 4 “ Аб развіцці прадпрымальніцкай дзейнасці і стымуляванні дзелавой актыўнасці ў Рэспубліцы Беларусь” ад 31 снежня 2010 года з’яўляецца, з аднаго боку, сведчаннем поспеху прыватна-дзяржаўнага партнёрства ў галіне выпрацоўкі заканадаўства, з другога боку, узаемным абавязальствам. Дадзены дакумент утрымлівае шмат станоўчых прапрадпрымальніцкіх палажэнняў. Дырэктыва № 4 – гэта важная ідэалагічная платформа для стварэння ў краіне спрыяльнага дзелавога клімату. Яна падразумевае распрацоўку і прыняццё цэлага пакета актаў заканадаўства.

Работа над рэалізацыяй Дырэтывы № 4 з’яўляецца шансам на стварэнне новай культуры супрацоўніцтва бізнес-супольнасці і ўлады, важнейшым этапам фармавання даверу адзін да аднаго, магчымасцю для стварэння ў Беларусі аднаго з лепшых у Еўропе дзелавых кліматаў.

Прышоў час рэальных спраў. Урад краіны не можа дазволіць сабе непачцівыя адносіны да нацыянальнага бізнеса. Беларускі бізнес не можа дазволіць сабе стаяць у баку ад сістэмных сацыяльна-эканамічных пераўтварэнняў. Толькі разам мы вырашым усе задачы, годна адкажам на ўсе выклікі. Толькі разам мы пабудуем моцную, квітнеючую, прадпрымальніцкую Беларусь.

ВЫНІКІ РЕАЛІЗАЦЫІ ПЛАТФОРМЫ-2010

«НОВЫ КУРС БІЗНЕСУ І УЛАДЫ»

Прапановы Платформы-2010 актыўна абмяркоўваліся з урадам больш чым на 10 тэматычных дыялогавых пляцоўках. Прадстаўнікі бізнес-асацыяцыі адстойвалі свой пункт гледжання ў рабоце тэматычных рабочых груп, на пасяджэннях міністэрстваў і Савета Міністраў. З 117 прапаноў НПББ-2010 больш за пяцьдзсят было рэалізавана ў Дырэктыве № 4 і ў іншых актах заканадаўства:

- адмена падатку на паслугі;
- адмена мясцовага падатку на развіццё тэрыторый;
- наданне Палажэнню па складзе затрат рэкамендацыйнага характару;
- адмена нарміравання расходаў па ўтрыманні службовых легкавых аўтамабіляў;
- адмена нарміравання прадстаўніцкіх выдаткаў;
- змяненне парадку фарміравання інавацыйных фондаў. Ад гэтай пары прыватныя камерцыйныя арганізацыі вызвалены ад абавязку рабіць у іх адлічэнні;
- увядзенне нормы добраахвотнага пераходу на штоквартальныя тэрміны выплаты ПДВ;

- пераход на рэкамендацыйны характар прымянення Адзінай тарыфнай сеткі для прадпрыемстваў з доляй дзяржаўнай уласнасці менш за 50%;
- адмена дзяржаўнага рэгулявання цэн для ўсіх суб'ектаў гаспадарання, акрамя манапалістаў, і акрамя сацыяльна значных тавараў;
- скасаванне павышаючага каэфіцыента «3» за плошчы, якія арандуецца для размяшчэння кіраўніка, іншых органаў кіравання і бухгалтэрыі;

адмена практыкі прысваення нацэнчнай катэгорыі і вызначанай нацэнкі аб'ектам грамадскага харчавання;

- пераход на сістэму добраахвотнай ацэнкі класнасці аб'ектаў грамадскага харчавання і гасцініц;

скарачэнне колькасці ліцэнзуемых відаў дзейнасці;

і многае іншае.

Паводле ацэнак экспертаў, дадзеныя заканадаўчыя змены дазволілі бізнесу скараціць прамыя і ўскосныя выдаткі прыкладна на 200 мільёнаў долараў у год. Гэтыя рэсурсы засталіся ў распараджэнні камерцыйных арганізацый і дазволілі ім стабілізаваць сваё фінансавое становішча і павысіць канкурэнтаздольнасць.

Вітаючы стратэгічны курс урада на паляпшэнне дзелавага клімату краіны, прадпрымальнікі звяртаюць увагу на цэлы шэраг істотных недахопаў. Па-ранейшаму нестабільным застаецца заканадаўства, якое рэгулюе бізнэс. Захоўваецца вялікая колькасць адміністрацыйных бар'ераў і абмежаванняў. Рэзка пагоршыў становішча малага бізнесу і прадпрымальнікаў валютны крызіс першай паловы 2011 года. Існуючы парадак закупкі сыравіны і энергарэсурсаў, арэнды і крэдытавання дыскрымінуе малы прыватны бізнэс. На жаль, у краіне да гэтага часу не створаны роўныя ўмовы гаспадарання, а менавіта яны складаюць аснову развіцця адкрытага, канкурэнтнага рынку. Вялікай праблемай застаюцца неадпаведныя парушэнням штрафы. Не вырашана праблема праварак, якія часта ператвараюцца ў «выбіванне» штрафаў з прадпрыемстваў. Памылкі ў бухгалтарскім уліку, пры выкананні абавязацельстваў перад органамі дзяржкіравання па неасцярожнасці або няўважлівасці, могуць прывесці да банкруцтва бізнесу.

У такіх умовах вельмі складана ажыццяўляць якаснае планаванне бізнесу. Застаецца высокім рызыка здзяйснення інвестыцыйных і вытворчых памылак. Прадпрымальнікі не адчуваюць заканадаўчай стабільнасці і прававой абароны. Больш таго, на прыватны бізнэс часта перакладаюць выкананне задач дзяржаўнага сектара. Адміністрацыйнае ўмяшанне ў працэс вытворчасці і гандлю ў імя скарачэння дэфіцыту гандлёвага або плацежнага балансу часта не вырашае праблемы, а пагаршае іх.

Сёння беларускі бізнэс вызначыў, што неабходна для паскоранага развіцця эканамічнага патэнцыялу краіны:

- Рэальнае партнёрства, давер улады і бізнесу;
- Новае заканадаўства, якое стымулюе развіццё бізнесу;
- Добрасумленая канкурэнцыя, роўныя ўмовы гаспадарання
- Свабоднае цэнаўтварэнне;

- Канкурэнтаздольныя падаткі;
- Памяркоўныя, справядлівыя штрафы;
- Прыватызацыя арандаванай дзяржаўнай маёмасці;
- Зямельныя ўчасткі;
- Вытворчыя плошчы;
- Падтрымка годнага іміджу прадпрымальніка.

3. ПРЫЯРЫТЭТНЫЯ НАПРАМКІ РЭФАРМАВАННЯ ДЗЕЛАВОГА КЛІМАТУ КРАІНЫ

Нацыянальная платформа бізнесу Беларусі 2011 вылучае наступныя прыярытэтныя накірункі рэфармавання дзелавога клімату краіны:

I. Добрасумленая канкурэнцыя і роўныя ўмовы гаспадарання.

II. Правы ўласнасці і рост прыватнага сектара.

III. Падатковая сістэма і бухгалтарскі ўлік.

IV. Дэбюракратызацыя і лібералізацыя.

V. Доступ да фінансаў і інавацыйнае развіццё.

VI. Партнёрства і давер бізнесу і ўлады.

I. ДОБРАСУМЛЕННАЯ КАНКУРЭНЦЫЯ І РОЎНЫЯ ЎМОВЫ ГАСПАДАРАННЯ

1. Стварэнне роўных умоў доступу да рэсурсаў для дзяржаўных і прыватных суб'ектаў гаспадарання; забарона на прыняцце дыскрымінацыйных мер у адносінах да прадпрыемстваў прыватнай формы ўласнасці на ўсіх сегментах рынку, у тым ліку, пры ажыццяўленні дзяржаўных закупаў, траставага кіравання актывамі, правядзення разлікаў, а таксама пры правядзенні аўкцыёнаў і тэндэраў.
2. Адмена механізму размеркавання сыравіны беларускім прадпрыемствам-манапалістам праз механізм квот і па коштах, якія істотна ніжэйшыя за рынкавыя кошты, правядзенне адзінай цэнавай палітыкі прадпрыемстваў-манапалістаў у дачыненні да камерцыйных арганізацый, якія працуюць на адным сегменце рынку.
3. Стварэнне Дзяржаўнага антыманапольнага камітэта, незалежнага ад Савета Міністраў, галіновых канцэрнаў і мясцовых органаў улады. Дадзены камітэт павінен быць надзелены паўнамоцтвамі кантролю за паводзінамі прадпрыемстваў-манапалістаў, правядзеннем тэндэраў, дзяржаўных закупаў, арэнды, прыватызацыі і размеркаванні бюджэтных рэсурсаў, каб выконваць прынцып роўнасці ўмоў гаспадарання. Стварэнне дзейных механізмаў супрацьдзеяння недобрасумленнай канкурэнцыі і дыскрымінацыйных практык.
4. Прадухіленне дыскрымінацыйных практык дзяржаўных канцэрнаў у дачыненні да камерцыйных арганізацый, якія не з'яўляюцца іх членамі; забарона на прымусовае ўключэнне камерцыйных арганізацый з доляй дзяржавы менш за 50% у статутным фондзе ў склад канцэрнаў.
5. Адмена практыкі дыскрымінацыі суб'ектаў гаспадарання па форме ўласнасці на ўсіх сегментах рынку, у тым ліку пры ажыццяўленні дзяржаўных закупаў, траставага кіравання актывамі, правядзення разлікаў, а таксама пры правядзенні аўкцыёнаў і тэндэраў.
6. Забеспячэнне роўнасці суб'ектаў гаспадарання пры куплі тавараў па цэнах, якія рэгулююцца дзяржавай, стварэнне механізмаў, якія забяспечваюць празрыстасць здзелак па куплі такіх тавараў, у тым ліку за кошт вядзення інтэрнэт-рэсурсу па тэме куплі-продажы тавараў па рэгуляваных дзяржавай цэнах.
7. Адмена манаполіі нацыянальнага аператара электрасувязі на пропуск міжнароднага Інтэрнэт-трафіку. Адмена абавязковага далучэння сетак электрасувязі Рэспублікі Беларусь праз сетку нацыянальнага аператара.
8. Дазвол прамога ўзаемадзеяння паміж айчыннымі аператарамі электрасувязі ўнутры Рэспублікі Беларусь.
9. Развіццё альтэрнатыўных крыніц электраэнергіі, цеплавой энергіі, стварэнне магчымасці ўсталявання мікраэлектрастанцый і адмовы ад паслуг энергетычных манапалістаў.
10. Прадастаўленне права некамерцыйным арганізацыям праводзіць навучальныя мерапрыемствы ў сферы кіравання і прадпрымальніцкай дзейнасці з самастойным усталяваннем тэрмінаў такога навучання і выдачай сертыфіката ўласнага ўзору без атрымання ліцэнзіі.
11. Фарміраванне сістэмы незалежнай ацэнкі кошту актываў і зямлі на аснове міжнародных стандартаў, развіццё адкрытай канкурэнцыі ў сферы ацэнкі кошту актываў і зямлі.

12. Адмена льготнага фінансавання дзяржаўных праграм, накіраваных на рэалізацыю камерцыйных праектаў арганізацыі вытворчасці, якія ўжо існуюць на іншых прадпрыемствах.

13. Ліквідацыя практыкі аказання пэўных відаў страхавых паслуг выключна дзяржаўнымі страхавымі кампаніямі, ліквідацыя іншых бар'ераў для прыватных страхавых кампаній на рынку страхавых паслуг. Адмена абмежавання на ажыццяўленне абавязковага страхавання грамадзянскай адказнасці ўладальнікаў транспартных сродкаў, абавязковага страхавання грамадзянскай адказнасці перавозчыка перад пасажырамі і абавязковага страхавання грамадзянскай адказнасці часовых (антыкрызісных) кіраўнікоў у вядзенні па справе аб эканамічнай неплацёжаздольнасці (банкруцтве) толькі дзяржаўнымі страхавымі арганізацыямі і / або страхавымі арганізацыямі, у статутных фондах якіх больш за 50 працэнтаў доляў (простых [звычайных] або іншых галасуючых) акцый знаходзяцца ва ўласнасці Рэспублікі Беларусь і / або яе адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак. Уключэнне ў склад выдаткаў з мэтай падаткаабкладання затратаў на страхаванне ў страхавых кампаніях ўсіх формаў уласнасці.

14. Забарона органам дзяржаўнай улады ўсталёўваць камерцыйным арганізацыям з доляў дзяржавы менш за 50% у статутным фондзе любыя прагнозныя паказчыкі вытворчасці, продажу або фінансавых вынікаў.

II. ПРАВЫ УЛАСНАСЦІ І РОСТ ПРЫВАТНАГА СЕКТАРА

15. Прадастаўленне права суб'екту прадпрымальніцкай дзейнасці па ўласнай ініцыятыве набываць ва ўласнасць дзяржаўную маёмасць, якая арандуецца ім не менш як тры гады па рэшткавым кошце, па стане на 2011/01/01, пры адсутнасці рэшткавага кошту - за адну базавую велічыню.

16. Ўсталяваць просты і даступны для юрыдычных асоб парадак перадачы ім зямлі ў прыватную ўласнасць.

17. Стварэнне механізму аператыўнага выдзялення зямельных участкаў пад будаўніцтва аб'ектаў прыдарожнага сэрвісу з улікам пажаданняў інвестараў, у тым ліку ў месцах, не ўключаных у план развіцця прыдарожнага сэрвісу.

18. Прыватызацыя нізкарэнтабельных і стратных прадпрыемстваў, як маёмасных комплексаў, якая прадугледжвае, у тым ліку, банкруцтва, перадачу ў давернае кіраванне, продаж з адтэрміноўкай плацяжу, бязвыплатную перадачу.

19. Унясенне змяненняў у закон аб прыватызацыі дзяржаўнай маёмасці, у якім павінны быць дакладна прапісаны працэдуры вызначэння пачатковай цаны аб'екта прыватызацыі, парадак апавешчання аб правядзенні прыватызацыі, склад удзельнікаў, парадак правядзення аўкцыёну, выбару пераможцы, аплаты, перадачы правоў уласнасці, а таксама працэдура апратэставання вынікаў здзелкі.

20. Забарона дзяржаўным кантралюючым органам уваходзіць у склад заснавальнікаў, уласнікаў любых суб'ектаў гаспадарання.

21. Спрашчэнне стварэння камерцыйных арганізацый: устанаўленне аддаленага электроннага ўзгаднення назвы арганізацыі, фарміраванне статутных фондаў пасля рэгістрацыі, адмена ацэнкі і экспертызы ацэнкі неграшовых укладаў коштам да 100 «базавых велічынь» (з налічэннем ў далейшым у беларускіх рублях). Устанаўленне абавязкаў уліковых дзяржорганаў (ІМПЗ, ФСАН,

Белдзяржстрах і іншых) выдаваць паведамленні аб наступнай адміністрацыйнай працэдурцы або фармальнасці, абавязковыя кнігі і часопісы (за пошліну аб рэгістрацыі).

22. Увядзенне прававой нормы, якая дазваляе рэгістрацыю суб'ектаў гаспадарання па хатнім адрасе аднаго з заснавальнікаў. Дазволіць прадпрымальнікам і мікраарганізацыям ажыццяўленне ў жылых памяшканнях па месцы рэгістрацыі выканання работ і аказанне паслуг (без таварнай вытворчасці), якія не прыводзяць да псавання памяшканняў і не аказваюць негатыўнага ўздзеяння на навакольных людзей.

23. Спрашчэнне працэдурцы ліквідацыі камерцыйных арганізацыяў: апублікаванне рэгіструючым органам звестак аб ліквідацыі ў электронным і папяровым агульнадаступным рэгістры за дзяржпошліну ў памеры 02/03 базавыя велічыні; скарачэнне мінімальнага тэрміна прыняцця патрабаванняў крэдытараў да 1 месяца; пераафармленне банкаўскіх рахункаў на ліквідатара на падставе аднаго дакумента - рашэнні аб ліквідацыі; продаж маёмасці без таргоў па рашэнні сходу крэдытараў, скарачэнне справаздачнасці і спрашчэнне ўліку ў працэсе ліквідацыі прадпрыемстваў, складу бухгалтарскай, падатковай, персаніфікаванай, статыстычнай справаздачнасці і перыядычнасці іх прадстаўлення. Магчымасць здаваць такія справаздачы раз у квартал або на завяршальнай стадыі ліквідацыйнай працэдурцы.

24. Прыняцце заканадаўчых і нарматыўных актаў для хуткага развіцця сеткі прыватных кансігнацыйных складоў часовага захавання, якія дазваляюць знізіць вытворчыя выдаткі, ліквідаваць манаполію «Белмытнясэрвіс» на рынку паслуг СЧЗ і паслуг па мытным афармленні грузаў.

25. Прадастаўленне індывідуальным прадпрымальнікам, якія працуюць па агульнай схеме падаткаабкладання, правы найму любой колькасці работнікаў, якія выплачваюць адзіны падатак - да 3 работнікаў незалежна ад роднасных сувязяў.

26. Адмена ўсіх абмежаванняў па колькасці прымаемых студэнтаў для прыватных вышэйшых навучальных устаноў, у тым ліку завочных і дыстанцыйных формаў навучання.

III. ПАДАТКОВАЯ СІСТЭМА І БУХГАЛТАРСКІ ЎЛІК

27. Адмена ПДВ на імпорт тэхналагічнага абсталявання для ўласнай вытворчасці.

28. Зніжэнне базавай стаўкі ПДВ да 15%. Зніжэнне стаўкі падатку на прыбытак да 20%, аналагічна стаўцы ў краінах Мытнага Саюза.

29. Прадастаўленне адтэрміноўкі вытворцам - да 30 дзён - па выплаце ПДВ пры імпарце сыравіны і камплектуючых.

30. Змена механізму пацверджання экспарту для прымянення нулявой стаўкі ПДВ у гандлі з Расіяй, скарачэнне тэрмінаў (да аднаго месяца) вяртання выплачаных сум ПДВ пры экспартна-імпортных аперацыях паміж Беларуссю і Расіяй.

31. Зніжэнне стаўкі падатку пры спрошчанай сістэме падаткаабкладання - да 6%.

32. Зніжэнне стаўкі падатку на зямлю для вытворцаў да ўзроўню стаўкі падатку на землі сельскагаспадарчага прызначэння, спрашчэнне разліку ставак падатку на зямлю.

33. Ліквідацыя дваінога падаткаабкладання пры атрыманні дывідэнтаў фізічнымі асобамі - заснавальнікамі прадпрыемстваў.
34. Зніжэнне адлічэнняў у Фонд сацыяльнай абароны насельніцтва суб'ектамі гаспадарання - да 25%.
35. Увядзенне стаўкі падатку на прыбытак «0» для малых і сярэдніх прадпрыемстваў, якія ажыццяўляюць інавацыйную дзейнасць.
36. Усталяванне падаткаў для прадпрыемстваў, якія аказваюць паслугі прыдарожнага сэрвісу і якія прымяняюць спрошчаную сістэму падаткаабкладання, аналагічных устаноўленым падатку для арганізацый, якія ажыццяўляюць дзейнасць у сельскай мясцовасці, незалежна ад месца рэгістрацыі прадпрыемства.
37. Увядзенне нормы, якая дазваляе юрыдычным асобам закупляць дробныя партыі тавараў, сыравіны, камплектуючых за межамі Рэспублікі Беларусь за наяўны разлік з наступнай аплатай ПДВ у бюджэт Рэспублікі Беларусь (да 1000 базавых велічынь па адной здзелцы).
38. Уключэнне ў затраты, што ўлічваюцца пры падаткаабкладанні, адсоткаў па пратэрмінаваных пазыках і крэдытах, а таксама пазыках і крэдытах, звязаных з набыццём асноўных сродкаў, нематэрыяльных актываў і іншых пазаабаротных (доўгатэрміновых) актываў (унясенне змяненняў у Артыкул 131 Асобай часткі Падатковага Кодэкса).
39. Выраўноўванне статусу ільгот для юрыдычных асоб, якія аплачваюць лячэнне сваіх супрацоўнікаў, пры аплаце непасрэдна медыцынскай арганізацыі або страхавой кампаніі (пры набыцці поліса па вяртанні медыцынскіх расходаў), незалежна ад формаў уласнасці.
40. Прадастаўленне права мікраарганізацыям рабіць адлічэнні ў Фонд сацыяльнай абароны насельніцтва, зыходзячы з ўзроўню не больш за сярэднюю зароботную плату ў галіне.
41. Вызваленне фізічных асоб ад выплаты падаходнага падатку і адлічэнняў у ФСАН з сум, накіраваных на сваё лячэнне, а таксама на набыццё страхавога поліса па пакрыцці медыцынскіх расходаў, як з асабістых сродкаў, так і сродкаў наймальніка (працадаўцы).
42. Увядзенне нормы льгатавання па падатку на прыбытак для тых прадпрымальнікаў і арганізацый, якія аказваюць спонсарскую дапамогу няўрадавым грамадскім арганізацыям, дзіцячым дамам, аб'ектам культуры і мастацтва, рэлігійным абшчынам, афіцыйна зарэгістраваным у Рэспубліцы Беларусь.
43. Унясенне зменаў у Асаблівую частку Падатковага Кодэкса Рэспублікі Беларусь у частцы прадастаўлення права падаткаплацельшчыкам (камерцыйным арганізацыям і індывідуальным прадпрымальнікам) выдаляць з падаткаабкладальнай базы па падатку на прыбытак, падаходным падатку (а пры прымяненні спрошчанага сістэмы падаткаабкладання - прымяняць вылік з выручкі ад рэалізацыі) сумы ўступных і членскіх ўзносаў, якія пералічваюцца ў аб'яднанні прадпрымальнікаў і наймальнікаў (саюзы, асацыяцыі), самарэгулявальных арганізацый.
44. Замяніць 5% збор з нарыхтоўшчыкаў дзікарослай прадукцыі на збор у выглядзе фіксаванай сумы на кілаграм прадукцыі.
45. Пераход на выбарчае прадстаўленне статыстычнай справаздачнасці і скарачэнне ў сувязі з гэтым колькасці статыстычных справаздач, што падаюцца суб'ектамі малога і сярэдняга бізнесу.

V. ДЭБЮРАКРАТЫЗАЦЫЯ І ЛІБЕРАЛІЗАЦЫЯ

46. Скарачэнне тэрмінаў, зніжэнне кошту і спрашчэнне адміністрацыйных працэдур, якія ажыццяўляюцца ў адносінах да юрыдычных асоб і індывідуальных прадпрымальнікаў, адкрыты доступ да рэгламенту іх ажыццяўлення. Прыняцце нормы, якая абавязвае залічваць усе плацяжы за адміністрацыйныя працэдур, якія ажыццяўляюцца дзяржаўнымі і іншымі ўпаўнаважанымі імі арганізацыямі, выключна ў бюджэт.

47. Адмена дзяржаўнага рэгулявання цэн для ўсіх суб'ектаў гаспадарання, акрамя прадпрыемстваў, якія займаюць манапольнае становішча на рынку. Ліквідацыя паняцця «сацыяльна значныя тавары», пераход на рынкавыя механізмы цэнаўтварэння.

48. Зняцце абмежаванняў на ўстанаўленне ўзроўню рэнтабельнасці (гандлёвай нацэнкі) для прадпрыемстваў, акрамя натуральных манаполій і інфраструктурных кампаній.

49. Адмена абавязковага характару закупкі сыравіны праз біржавыя таргі для прадпрыемстваў з доляй дзяржавы менш за 50%.

50. Прадастаўленне свабоднага цэнаўтварэння платных медыцынскіх паслуг для арганізацый, якія не фінансуюцца з бюджэту, што не вызначаюць жыццёвы ўзровень насельніцтва.

51. Увядзенне адміністрацыйнай адказнасці дзяржаўным служачым за прыняцце падзаконных актаў, якія прама або ўскосна парушаюць парадак свабоднага цэнаўтварэння.

52. Забарона на ўстанаўленне, у тым ліку ў вуснай форме, мясцовы мі або рэспубліканскімі органамі ўлады парадку разлікаў, долі мясцовых ці беларускіх тавараў, парадку іх размяшчэння ў аб'ектах рознічнага гандлю.

53. Ліквідацыя адміністрацыйнага рэгулявання арэндных ставак прыватнай камерцыйнай нерухомасці.

54. Памяншэнне ставак арэнднай платы за памяшканні, вытворчыя плошчы, якія належаць дзяржаве, у тым ліку акцыянерным таварыствам з доляй дзяржавы больш за 50%.

55. Устанаўленне ставак арэнднай платы за капітальныя пабудовы (будынкі, збудаванні), ізаляваныя памяшканні, іх часткі ў беларускіх рублях з штогадовай індэксацыяй, якая ўлічвае інфляцыю, без прымянення базавай велічыні.

56. Выключэнне з пераліку ліцэнзуемых і сертыфікаваных відаў дзейнасці тыя, якія не ствараюць пагрозы для здароўя і жыцця чалавека, бяспекі дзяржавы.

57. Вызначэнне парадку прыпынення, анулявання дзейнасці ліцэнзіі (у выпадку парушэння заканадаўства аб ліцэнзаванні, ліцэнзійных патрабаванняў і ўмоў або іншых парушэнняў) толькі па рашэнні суда і толькі ў выпадку паўторнага парушэння, пасля першапачатковага прыпынення дзеяння ліцэнзіі. Пры гэтым, калі парушэнне выяўлена ў частцы ліцэнзіі - меры адказнасці прымяняюцца менавіта ў гэтай частцы, з захаваннем дзеяння ліцэнзіі ў астатняй частцы. Усталяваць абавязак ліцэнзуючага органа паведамляць ліцэнзіята аб заканчэнні тэрміну дзеяння ліцэнзіі.

58. Спрашчэнне і змяншэнне кошту працэдуры атрымання сертыфіката СТ-1 для ўсіх суб'ектаў гаспадарання.
59. Рэвізія нарматыўна-прававых дакументаў у галінеі праектавання, архітэктуры і будаўніцтва будынкаў і збудаванняў для выключэння залішніх, цяжкавыканальных і састарэлых нормаў.
60. Рэвізія нарматыўна-прававых дакументаў у галіне пажарнай бяспекі для выключэння залішніх, цяжкавыканальных і састарэлых нормаў.
61. Стварэнне ўмоў для паўнаwartаснага выкарыстання электронных таварна-транспартных накладных, у тым ліку міжнародных (CMR).
62. Адмена абавязковага ўказання ў дагаворах і таварна-транспартных накладных мэт набыцця тавару.
63. Скарачэнне пераліку абавязковых дакументаў для малых прадпрыемстваў па ахове працы.
64. Скарачэнне пераліку абавязковых дакументаў кадравага справаводства і воінскага ўліку для малых прадпрыемстваў.
65. Увядзенне прававой нормы, згодна з якой за парушэнне норм заканадаўства нясуць адказнасць, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, выключна вінаватыя асобы, у непасрэдня абавязкі якіх уваходзіла забеспячэнне выканання гэтых нормаў.

V. ДОСТУП ДА ФІНАНСАЎ І ІНАВАЦЫЙНАГА РАЗВІЦЦЯ

66. Адмена забароны на авансаванне аплаты імпарту камерцыйнымі арганізацыямі і індывідуальнымі прадпрымальнікамі.
67. Лібералізацыя валютнага рынку шляхам адмены абмежаванняў на куплю валюты, у тым ліку адмена патрабавання абавязковага продажу 30% валютнай выручкі.
68. Забеспячэнне параметраў прадказальнай манетарнай палітыкі з нізкай інфляцыяй (да 5% у 2011 годзе), празрыстымі і зразумелымі механізмамі фарміравання палітыкі абменнага курсу; назапашванне золатавалютных рэзерваў у аб'ёме, неабходным для забеспячэння ўстойлівасці нацыянальнай валюты.
69. Прыняцце закона аб дзяржаўных закупках, які стварае інстытуты і механізмы дзяржаўных закупак на наступных прынцыпах: падсправаздачнасць усіх органаў улады, сумленнасць і прыстойнасць пры правядзенні тэндэру і выкананні яго ўмоў; празрыстасць працэсу прыняцця рашэнняў і фінансавых плыняў, адкрытая канкурэнцыя за права вырабляць і рэалізоўваць тавары і паслугі па замове органаў дзяржаўнай улады і дзяржаўных прадпрыемстваў, аднастайнасць працэдур і практык для ўсіх камерцыйных арганізацый.
70. Забяспечыць абавязковую наяўнасць у дамовах аб дзяржаўных закупках пункта аб штрафных санкцыях (пені, няўстойкі) у выпадку пратэрміноўкі выкарыстання фінансавых абавязацельстваў (авансавання, аплаты) арганізацыяй, якая ажыццяўляе дзяржаўную закупку. Вызначыць крыніцу аплаты названых вышэй штрафных санкцый для арганізацый, якія не маюць агульных уласных сродкаў. Увесці персанальную адказнасць асоб, якія прымаюць рашэнне аб правядзенні дзяржаўных закупкі за адсутнасць або затрымку фінансавання і аплаты выкананых работ, паслуг, атрыманых тавараў (не ніжэй за стаўку рэфінансавання).

71. Прадастаўленне суб'ектам малога прадпрымальніцтва гарантаванай квоты пры дзяржаўных закупках - не ніжэй як 15% - па ўсіх відах тавараў і паслуг.

72. Стварэнне ўмоў для развіцця даступнага доўгатэрміновага (2 і больш гадоў) крэдытавання суб'ектаў малога і сярэдняга бізнесу, адаптацыі прызнаных у Еўрапейскім Саюзе нормаў і стандартаў, а таксама для прыцягнення зберажэнняў насельніцтва (акцыі, векселі, аблігацыі і г. д.) у розныя інструменты фінансавага рынку.

73. Стымуляванне стварэння і разгортвання сеткі малых прыватных інавацыйных прадпрыемстваў, бязвыплатная перадача ім зямлі і актываў дзяржаўных прадпрыемстваў.

74. Спрашчэнне парадку ўдзелу суб'ектаў малога прадпрымальніцтва ў конкурсным адборы інавацыйных праектаў для атрымання фінансавання са сродкаў інавацыйных фондаў.

75. Стварэнне, развіццё і падтрымка ў кожнай з галін індустрыяльных паркаў, прамысловых кластараў, прадастаўленне малому і сярэдняму бізнесу доступу да прамысловай, транспартнай і лагістычнай інфраструктуры па льготных тарыфах.

76. Адмена абмежавання тэрміну (90 дзён) для правядзення знешнегандлёвых аперацый суб'ектамі гаспадарання з доляй дзяржавы ў статутным фондзе - менш за 50%.

VI. ПАРТНЁРСТВА І ДАВЕР БІЗНЕСУ І УЛАДЫ

77. Увядзенне нормы аб правядзенні штогадовых адкрытых парламенцкіх слуханняў па праблемах развіцця прадпрымальніцтва ў Рэспубліцы Беларусь, а таксама штогадовых слуханняў па развіцці прадпрымальніцтва на ўзроўні гарадскіх і абласных Саветаў народных дэпутатаў.

78. Увядзенне ў сістэму работы Канстытуцыйнага суда Рэспублікі Беларусь экспертызы дзеючых законаў і іншых нарматыўных актаў, дэкрэтаў, Указаў, пастановаў урада на прадмет іх адпаведнасці Канстытуцыі - Асноўнага Закона Рэспублікі Беларусь, у тым ліку па зваротах грамадскіх і іншых некамерцыйных арганізацый.

79. Увядзенне заканадаўчай нормы аб абавязковай публікацыі ўсіх нарматыўных актаў ўсіх органаў дзяржаўнай улады і кіравання рознага ўзроўню на вэб-сайтах, у сродках масавай інфармацыі на працягу 2-х дзён пасля рэгістрацыі ў дзяржаўным рэестры з абавязковым апублікаваннем прозвішчаў распрацоўнікаў гэтых нарматыўных актаў.

80. Распрацоўка праекта закона Рэспублікі Беларусь «Аб самарэгулюемых арганізацыях», стварэнне прававых умоў для заснавання і развіцця галіновых, прафесійных асацыяцый, здольных узяць на сябе функцыі фарміравання правілаў, маніторынгу і аналізу паводзін удзельнікаў свайго сегмента рынку, прадастаўлення прапаноў ў органы дзяржаўнага кіравання для змены дзяржаўнага рэгулявання гэтых сегментаў рынку.

81. Прадастаўленне эканамічным суб'ектам на вэб-сайце Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь інфармацыі ў поўным аб'ёме пра мінулыя, сапраўдныя і будучыя бюджэтныя выдаткі, а таксама аналіз асноўных фіскальных рызык. Правядзенне штогадовага маніторынгу і ацэнкі эфектыўнасці рэалізацыі праграм дзяржаўнага інвеставання і падтрымкі эканамічных, навуковых, інавацыйных, сацыяльных праектаў.

82. Увядзенне забароны прадстаўнікам дзяржаўных органаў, якія непасрэдна рэгулююць пэўны сегмент рынку і кіруюць на ім дзяржаўнымі актывамі і маёмасцю, удзельнічаць у арганізацыі аўкцыёнаў і тэндараў на падпарадкаваных прадпрыемствах.

83. Выключэнне з пераліку нарматыўна-прававых актаў пастаноў Пленумаў Вышэйшага гаспадарчага і Вярхоўнага судоў.

84. Палёжку і паскарэнне вядзення судовых спраў па пазовах суб'ектаў гаспадарання, павелічэнне фінансавання інфраструктуры судоў для павелічэння колькасці суддзяў, якія разглядаюць гаспадарчыя спрэчкі, судовых выканаўцаў.

85. Увядзенне і развіццё інстытута прыватных судовых выканаўцаў.

86. Забеспячэнне безумоўнага і хуткага выканаўчага судавядзення па спагнанні даўгоў усуб'ектаў гаспадарання з мэтай мінімізацыі неабгрунтаваных страт прадпрыемстваў пры ўзаемадзеянні з неплацёжаздольнымі альбо нядобрасумленнымі ўдзельнікамі рынку.

87. Унясенне выразнага вызначэння паняцця «абгрунтаваныя рызыкі» у Крымінальны Кодэкс Рэспублікі Беларусь і Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях, мадэрнізацыя Крымінальнага Кодэкса шляхам выразнага вызначэння прыярытэту абароны правоў і свабод чалавека.

88. Змяненне парадку стымулявання спецыялістаў кантралюючых органаў, увязванне іх прэміравання са зніжэннем ўзроўню парушэнняў на падсправаздачнай тэрыторыі.

89. Выключэнне прававой практыкі давядзення да органаў дзяржаўнага кіравання планаў па зборы штрафаў, колькасці пратаколаў і аб'ёму канфіскаваных тавараў.

90. Адмена дублявання кантралюючых функцый у розных дзяржаўных органаў: па адных пытаннях суб'ектаў гаспадарання павінен кантраляваць адзін дзяржаўны орган. Скарачэнне спісу дзяржаўных органаў, якім прадастаўлена права на правядзенне планавых праверак.

91. Унясенне змяненняў у Закон «Аб Камітэце дзяржаўнага кантролю»: скарачэнне пераліку пытанняў, якія падлягаюць праверцы ў суб'ектаў гаспадарання спецыялістамі Камітэта дзяржаўнага кантролю.

92. Скарачэнне частоты планавых праверак суб'ектаў гаспадарання ў залежнасці ад групы рызыкі. Высокія групы рызыкі мэтазгодна прысвойваць толькі тады, калі суб'екты гаспадарання здольныя нанесці значны ўрон дзяржаве, здароўю спажываўцаў ці нацыянальнай бяспекі. Зніжэнне праверачнай нагрукі на прадпрыемствы, якія прыбытковыя працуюць і выконваюць свае абавязкі перад бюджэтам.

93. Змяненне парадку правядзення праверак на падставе скаргаў. Забарона прызначэння праверкі без папярэдняга прадастаўлення магчымасці суб'екту гаспадарання аспрэчыць падставы для прызначэння праверкі па скарге. Забараніць праверкі, якія праводзяцца кантрольнымі органамі на аснове апэратыўнай інфармацыі аб правапарушэннях, атрыманай з ананімных крыніц.

94. Выключэнне праверак органамі кіравання цэнавай палітыкі суб'ектаў гаспадарання, якія вырабляюць і рэалізуюць прадукцыю і паслугі па свабодных цэнах.

95. Забарона і прыцягненне да адміністрацыйнай адказнасці фізічных асоб за ажыццяўленне дзеянняў, якія характарызуюцца прыкметамі «праверкі».

96. Змена ўзаемаадносін паміж кантралюючымі органамі і суб'ектамі гаспадарання, ліквідацыя практыкі, калі прадстаўнікам кантралюючых органаў дазваляецца па ініцыятыве суб'ектаў гаспадарання выязджаць на іх аб'екты з мэтай складання рэкамендацый па паляпшэнні выканання дзеючага заканадаўства, без права складання пратаколаў і выпіскі прадпісанняў.

97. Адмена забароны на выезд за мяжу асобам, якія маюць запазычанасць перад бюджэтам па адміністрацыйных справах, звязаных з прадпрымальніцкай дзейнасцю.

98. Рэалізацыя права грамадскага кантролю ўсіх кантрактаў і дагавораў, заключаных органамі дзяржаўнага кіравання з дзяржаўнымі ці прыватнымі прадпрыемствамі. Для гэтага інфармацыя пра дадзеныя дагаворы, якая не ўтрымлівае дзяржаўную таямніцу, павінна быць даступнай на вэб-сайтах адпаведных органаў дзяржаўнага кіравання.

99. Забеспячэнне поўнай празрыстасці фінансавых патокаў усіх органаў дзяржаўнага кіравання і прадпрыемстваў з доляй дзяржавы больш за 50%. Увядзенне нормы аб штогадовым абавязковым правядзенні іх аўдыту з абавязковай публікацыяй вынікаў на вэб-сайтах гэтых органаў на працягу месяца пасля завяршэння праверкі.

100. Прыняцце нарматыўна-прававога акта, які надае рэкламе некамерцыйных арганізацый (аб'яднанняў прамыслоўцаў і прадпрымальнікаў, цэнтраў падтрымкі прадпрымальніцтва, інкубатораў малога бізнэсу, тэхнапаркаў, таварыстваў ўзаемнага крэдытавання), што падтрымліваюць развіццё прадпрымальніцтва, сферы адукацыі і занятасці, статус сацыяльнай рэкламы.

101. Унясенне змяненняў у навучальныя планы сярэдніх школ, сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў з мэтай інтэграцыі ў іх курсаў па асновах эканомікі, прадпрымальніцтва і фінансавага рынку. Мадэрнізацыя праграм сістэмы павышэння кваліфікацыі спецыялістаў сярэдняга і вышэйшага звяна органаў дзяржаўнага кіравання.

102. Фарміраванне ў сродках масавай інфармацыі пазітыўнага іміджу прадпрымальніцкай дзейнасці, прадпрымальнікаў, стымуляванне прадпрымальніцтва ў сферы вытворчасці тавараў, работ і паслуг, павышэнне эканамічнай пісьменнасці насельніцтва і прадпрымальнікаў-пачаткоўцаў.

103. Фарміраванне грамадска-кансультатыўных і экспертных саветаў пры ўсіх органах дзяржаўнай улады і кіравання рэспубліканскага і мясцовага ўзроўняў (Адміністрацыі Прэзідэнта, Савеце Міністраў, Камітэце Дзяржаўнага кантролю, Палаце Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь, Савеце Рэспублікі Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь, міністэрствах, ведамствах, дзяржаўных канцэрнах, абласных, гарадскіх, раённых выканкамах і саветах, кіруючых органах судовай сістэмы). Прадастаўленне права аб'яднанням прадпрымальнікаў (саюзам, асацыяцыям) дэлегаваць у такія саветы сваіх прадстаўнікоў і рабіць замены, ажыццяўляць ратацыю, прыцягваць экспертаў.

104. Распрацоўка праграмы ўрада па развіццю і падтрымцы жаночага прадпрымальніцтва, якая прадугледжвае паляпшэнне магчымасці жанчынам адкрываць і развіваць уласную справу, сумяшчаць выкананне сямейных абавязкаў з прадпрымальніцкай дзейнасцю

4. СТАН ДЗЕЛАВОГА КЛІМАТУ Ў БЕЛАРУСІ І СВЕЦЕ НА ПАЧАТАК 2011 ГОДА

У 2010 годзе малы бізнес фармаваў 12,4% ВУП Беларусі, яшчэ 13% ВУП краіны дае сярэдні бізнес. У ім было занята каля 10% насельніцтва. Для больш як паўмільёна сем'яў прадпрымальніцтва з'яляецца галоўнай крыніцай даходу, створана больш за мільён працоўных месцаў. Колькасць мікра-, малых, сярэдніх прадпрыемстваў і індывідуальных прадпрымальнікаў да пачатку 2011 года дасягнула каля 330 тысяч. Інвестыцыі ў асноўны капітал складаюць каля \$ 3,5-4млрд. або каля 7-8% ВУП. Чысты прыбытак перавышае \$ 1 млрд., а рэнтабельнасць у гэтым сектары эканомікі на 15-20% вышэй, чым у сярэднім па краіне.

Больш за 38% усіх МСП працуе ў Мінску і яшчэ 15% - у Мінскай вобласці. Каля 11% ажыццяўляе сваю дзейнасць у Брэсцкай вобласці. Доля астатніх рэгіёнаў не перавышае 10%. У сектаральным плане 42,5% МСП і мікрапрадпрыемстваў заняты ў гандлі і грамадскім харчаванні, 20,4% - у прамысловасці, 9,9% - у будаўніцтве, 8,5% - у транспарце, 3,5% - у сельскай гаспадарцы і 3,1% - у невытворчых відах бытавога абслугоўвання.

МСП і ІП працягваюць працаваць пры высокай падатковай нагрузцы, жорсткім рэгуляванні і няроўных умовах доступу да сыравіны, фінансаў і ўнутранага рынку. Пры гэтым яны захоўвалі стрыманы аптымізм у дачыненні да перспектывы развіцця. Паводле апытання, праведзенага Даследчым цэнтрам ІПМ, 56,5% апытаных МСП ацанілі сваё эканамічнае становішча, як «ні дрэннае, ні добрае», а 68,2% рэспандэнтаў сцвярджаюць, што канкурэнцыя за апошнія тры гады ўзмацнілася. Тым не менш, 58,3% МСП лічаць задачу па экспансіі і развіцці бізнеса «важнай» і «вельмі важнай». Задачу «выжыць» ставяць 45,9%.

На няроўныя ўмовы прыватнага бізнесу з дзяржаўным сектарам, як на фактар, які замянае развіццю, указалі 38,6 адсоткаў апытаных.

Развіццю МСП перашкаджаюць высокія арэндныя стаўкі: 56,7% рэспандэнтаў адказалі, што яны «перашкаджаюць» і «вельмі замянаюць» развіццю. Пасля абяцанага памяншэння арэндных ставак 48,9% рэспандэнтаў адзначылі, што яны выраслі, а 34,4% - што засталіся на старым узроўні і толькі 7,8% МСП адзначылі іх зніжэнне. Гэта - негатыўная ацэнка прапанаваных уладамі зменаў у парадак разліку арэндных ставак.

У пяцёрку самых вялікіх перашкод для развіцця прыватнага бізнесу ў Беларусі ўвайшлі таксама дарагоўля крэдытаў, слабая абарона правоў уласнасці і высокія бюракратычныя бар'еры. Колькасць МСП, якія лічаць, што правы ўласнасці ў нас вельмі слаба абаронены, у 7,3 разы больш за колькасць рэспандэнтаў, якія заявілі, што гэтыя правы знаходзяцца ў нас пад надзейнай абаронай закона і дзяржавы. Іх пераадоленне павялічвае выдаткі бізнесу на 10-15% ад іх валавой выручкі. Заканадаўчае, адміністрацыйнае асяроддзе ў нашай краіне не спрыяе прыцягненню ў краіну прамых замежных інвестыцый. Колькасць МСП, якія падтрымліваюць гэты пункт гледжання, у 5,4 разы большая, чым колькасць прыхільнікаў існуючага інвестыцыйнага клімату.

У 2009-2010 гадах урад актыўна ажыццяўляў спробы лібералізацыі эканамічных адносін, але 46,3% МСП заявілі, што нічога ва ўмовах працы на рынку не змянілася. Пра паляпшэнне дзелавога асяроддзя заявілі 36,6% (пра значнае паляпшэнне - 8,2%), пра пагаршэнне - 14,2% рэспандэнтаў. Відавочна, што за кошт паляпшэння працэдур рэгістрацыі прадпрыемстваў і дробных паляпшэнняў адміністрацыйных працэдур прыватным прадпрыемствам і прадпрымальнікам, якія працуюць на рынку, не дапаможаш.

Рэсурс касметычных мер па паляпшэнні дзелавога клімату практычна вычарпаны. МСП зацікаўленыя ў прыняцці канкрэтных, значных зменаў у сферы падаткаабкладання, зніжэнні штрафаў. Без прыняцця сістэмных мер наша краіна не можа прэтэндаваць на месца ў Топ-30 краін свету з самым спрыяльным дзелавым кліматам.

Табліца 1. Якія знешнія фактары (не залежныя ад прадпрыемства) перашкаджаюць паспяховаму вядзенню малога і сярэдняга бізнесу Беларусі? Красавік-2010. (Шкала «1» - гэта не мае значэння, «5» - гэта вельмі замінае,%)

Фактар	Агульная колькасць тых, хто адказаў, што гэты фактар не мае значэння (сума ацэнак 1 і 2)	Агульная колькасць тых, хто адказаў, што вельмі замінае (сума ацэнак 4 і 5)	Сярэдняе значэнне фактару
1. Занадта моцная канкурэнцыя на рынку.	15,8	62	3,8
2. Высокія арэндныя стаўкі	19,7	56,7	3,7
3. Высокія стаўкі на пазыковыя сродкі з боку банкаў і іншых фінансавых арганізацый.	20,7	55,9	3,6
4. Недастатковая абарона маёмасных правоў і інтарэсаў прыватнага бізнесу.	25,5	38,9	3,3
5. Бюракратычныя бар'еры і абмежаванні (рэгістрацыя, дазволы, ліцэнзіі, справаздачнасць, вялікі дакументаабарот і да т.п.)	34,0	41,0	3,1
6. Складанасць падатковага рэгулявання і высокія стаўкі падаткаў.	30,2	39,7	3,1
7. Праверкі і штрафы.	29,4	36,5	3,1

8. Няроўныя ўмовы ў параўнанні з дзяржсектарам.	34,0	38,6	3,1
9. Адсутнасць падтрымкі з боку дзяржавы (льготныя крэдыты, удзел у дзяржпраграмах і г.д.)	38,3	37,5	3,0
10. Адміністрацыйны ціск (г.зн. ня прадугледжанае дзеючым заканадаўствам ўмяшанне цэнтральных і мясцовых органаў улады і кіравання).	41,3	25,6	2,7
11. Адміністрацыйнае рэгуляванне аплаты працы.	43,7	25,1	2,7
12. Карупцыя	50,1	18,1	2,5
13. Валютнае рэгуляванне [немагчымасць набыць валюту, абмежаванні на куплю валюты, дэвальвацыя, іншае).	53,0	20,1	2,4
14. Эканамічная палітыка іншых краін (напрыклад, абарона свайго рынку ад канкурэнцыі з боку замежных вытворцаў).	56,5	17,1	2,2

Крыніца: Даследаванне «Развіццё малых і сярэдніх прадпрыемстваў у Беларусі». Апытанне 389 малых і сярэдніх прадпрыемстваў. Даследчы цэнтр ІПМ. Красавік -2010.

Табліца 2. Фактары канкурэнтаздольнасці краіны і бізнесу Беларусі, шкала ад «1» да «7»

№	Паказчык	Сума ацэнак "1" і "2"	Сума ацэнак "3", "4" і "5"	Сума ацэнак "6" і "7"
1.	На чым ў найбольшай ступені грунтуецца канкурэнтная перавага кампаній краіны на міжнародных рынках (1 - на нізкай цане або прыродных рэсурсах, 7 - на унікальнасці прадуктаў і працэсаў).	37,0	45,3	12,4
2.	У якой ступені судовая сістэма краіны незалежная ад уплыву ўрада, асобных грамадзян або кампаній? (1 - моцна залежная, 7 - абсалютна незалежная).	36,6	54,0	6,5
3.	Наколькі абаронены права прыватнай уласнасці, у тым ліку фінансавыя актывы, у Беларусі? (1 - вельмі слаба абаронены, 7 - вельмі моцна абаронены)	33,7	60,2	4,6
4.	У якой ступені тарыфныя і нетарыфныя бар'еры ў краіне, палітыка імпартазамышчэння, патрабаванні па прысутнасці беларускіх тавараў, ствараюць перашкоды замежным таварам на ўнутраным рынку? (1 - моцна абмяжоўваюць канкурэнцыю, 7 - не абмяжоўваюць).	33,5	53,3	8,4
5.	Якое ўздзеянне аказвае ўзровень падаткаабкладання ў вашай краіне на матывацыю працаваць і інвеставаць? (1 - істотна абмяжоўвае матывацыю працаваць і інвеставаць, 7 - не аказвае негатыўнага ўплыву на матывацыю да працы і інвестыцый).	32,7	57,7	7,7
6.	Наколькі правілы гульні для інвестараў спрыяюць прытоку ў краіну прамых замежных інвестыцый (ПЗІ)? (1 - моцна перашкаджаюць, 7 - вельмі стымулююць).	30,0	54,5	5,6
7.	Ацаніце, як выкарыстоўваюцца дзяржаўныя сродкі (падаткі) у вашай краіне? (1 - вельмі неэфектыўна, 7-вельмі эфектыўна, дзяржавай прадастаўляюцца сапраўды неабходныя і якасныя паслугі).	26,7	62,1	6,3
8.	Наколькі распаўсюджана ў Беларусі практыка адцягнення	25,6	53,1	11,7

	дзяржаўных сродкаў кампаніяў або групам з прычыны карупцыі, напрыклад, пры правядзенні тэндараў і дзяржаўных закупак? (1 - вельмі распаўсюджаная, 7 - ніколі не сустракаецца).			
9.	Наколькі лёгка для вас адсочваць усе змены дзяржаўнай эканамічнай палітыкі і рэгулявання, датычныя вашага бізнесу? (1-немагчыма, 7 - вельмі лёгка).	25,4	52,6	20,5
10.	Наколькі эфектыўная судовая сістэма краіны ў вырашэнні гаспадарчых спрэчак? (1 - вельмі неэфектыўная, 7 - вельмі эфектыўная).	22,3	62,1	12,2
11.	У якой ступені аплата працы работнікаў у краіне ў цэлым звязана з іх прадукцыйнасцю? (1 - не звязаная з прадукцыйнасцю, 7 - цесна звязаная з прадукцыйнасцю).	19,5	56,9	22,4
12.	Наколькі добра сістэма адукацыі вашай краіны адказвае патрабаванням сучаснай канкурэнтнай эканомікі? (1 - вельмі дрэнна, 7 - вельмі добра).	18,5	66,7	12,4
13.	Ацаніце якасць інфраструктуры ў краіне (напрыклад, энергазабеспячэнне, транспарт, тэлекамунікацыі) (1 - вельмі неразвітыя, 7 - развітыя і эфектыўныя па міжнародных стандартаў).	14,0	68,3	16,1

Крыніца: Даследаванне «Развіццё малых і сярэдніх прадпрыемстваў у Беларусі». Апытанне 389 малых і сярэдніх прадпрыемстваў. Даследчы цэнтр ІПМ. Красавік -2010.

ПРАБЛЕМЫ ПРАДПРЫМАЛЬНІЦТВА БЕЛАРУСІ, РЭГІЁНУ І СВЕТУ

Праблемы беларускага бізнесу шмат у чым падобныя з праблемамі МСП пераходных краін рэгіёну. У канцы 2010 года Еўрапейскі банк рэканструкцыі і развіцця (ЕБРР) у штогадовым дакладзе "Аб працэсе пераходу 2010. Ад аднаўлення да рэформаў » ацаніў стан дзелавога клімату ў 29 краінах Еўропы і Цэнтральнай Азіі. На думку экспертаў ЕБРР, «паляпшэнне дзелавога клімату лічыцца краевугольным каменем у посткрызісным парадку дня пераходных краін». ЕБРР і

Сусветны банк правялі апытанне 12000 фірмаў у 29 краінах з мэтай ацэнкі сур'ёзнасці 16 відаў бар'ераў на шляху развіцця прадпрымальніцтва па шкале ад «0» (не з'яўляецца перашкодай) да «4» (вельмі сур'ёзная перашкода).

Вынікі апытання паказалі, што тры самыя сур'ёзныя праблемы для развіцця бізнесу ў рэгіёне, гэта - недахоп высакаякаснай рабочай сілы, карупцыя і падатковае адміністраванне. У кожнай трэцяй краіне рэгіёну якасць працоўнай сілы лічаць самай вялікай перашкодай. Да іх адносяцца Эстонія, Латвія, Літва, Казахстан, Польшча, Беларусь, Расія, Малдова і іншыя. Толькі ў шасці краінах з 29 гэта перашкода не ўвайшла ў тройку самых вострых праблем.

Карупцыя з'яўляецца галоўнай перашкодай для развіцця бізнесу ў васьмі краінах і ўваходзіць у тройку у кожнай трэцяй краіне рэгіёна. Карупцыя ацэньваецца як самая вялікая перашкода ў Арменіі, Азербайджане, Украіне, Балгарыі, Турцыі, Кыргызстане, Албаніі і Сербіі.

Падатковае адміністраванне з'яўляецца самай вялікай праблемай у пяці з 29 пераходных краін. Сярод іх - Боснія і Герцагавіна, Харватыя, Венгрыя і Румынія. Яшчэ ў 33% краін гэта праблема ўваходзіць у тройку самых вострых праблем для бізнесу. У Чэхіі і Грузіі прадпрымальнікі скардзяцца, у асноўным, на якасць інфраструктуры. Гэта значыць, што барацьба з карупцыяй у гэтых краінах вядзецца найбольш паспяхова.

Табліца 3. Тры асноўныя перашкоды для развіцця бізнесу, Апытанне ЕБРР і Сусветнага банка, 2008-2009гг.

Краіна	Самае вялікая перашкода для	Другая па сур'ёзнасці перашкода	Трэцяя па сур'ёзнасці перашкода
Харватыя	Падатковае адміністраванне	Суды	Якасць працоўнай сілы
Чэхія	Інфраструктура	Падатковае адміністраванне	Якасць працоўнай сілы
Эстонія	Якасць працоўнай сілы	Рэгуляванне рынку працы	Злачыннасць
Венгрыя	Падатковае адміністраванне	Карупцыя	Ліцэнзаванне
Латвія	Якасць працоўнай сілы	Падатковае адміністраванне	Карупцыя
Літва	Якасць працоўнай сілы	Рэгуляванне рынку працы	Карупцыя
Польшча	Якасць працоўнай сілы	Рэгуляванне рынку працы	Падатковае адміністраванне
Славакія	Якасць працоўнай сілы	Карупцыя	Злачыннасць

Славенія	Рэгуляванне рынку працы	Якасць працоўнай сілы	Інфраструктура
Балгарыя	Карупцыя	Падатковае адміністраванне	Злачыннасць
Румынія	Падатковае адміністраванне	Якасць працоўнай сілы	Карупцыя
Сербія	Карупцыя	Якасць працоўнай сілы	Падатковае адміністраванне
Турцыя	Карупцыя	Якасць працоўнай сілы	Ліцэнзаванне
Арменія	Карупцыя	Падатковае адміністраванне	Якасць працоўнай сілы
Азербайджан	Карупцыя	Доступ да зямлі	Падатковае адміністраванне
Беларусь	Якасць працоўнай сілы	Злачыннасць	Інфраструктура
Грузія	Інфраструктура	Якасць працоўнай сілы	Злачыннасць
Малдова	Якасць працоўнай сілы	Доступ да зямлі	Інфраструктура
Расія	Якасць працоўнай сілы	Карупцыя	Інфраструктура
Украіна	Карупцыя	Якасць працоўнай сілы	Падатковае адміністраванне
Казахстан	Якасць працоўнай сілы	Інфраструктура	Карупцыя

Крыніца: ТгапзШоп КероП 2010. Кесоуегу апа "Ке / огт, Еўрапейскі банк рэканструкцыі і развіцця. Лістапад-2010.

Для агульнай ацэнкі праблем дзелавога клімату ў Беларусі, Еўропе і свеце прывядзём вынікі апытання бізнесу, праведзенага Сусветным эканамічным форумам у 2010 годзе. Яго вынікі прадстаўлены ў Дакладзе аб глабальнай канкурэнтаздольнасці 2010-2011 гг. Адзначым, што бізнес большасці развітых краін Арганізацыі за эканамічнае супрацоўніцтва і развіццё (АЭСР) скардзіцца на існуючыя ў іх падатковыя сістэмы, а таксама не жорсткае заканадаўства аб працы. Тыя ж праблемы атрымалі пераходныя краіны Цэнтральнай Еўропы і Балтыі, якія скапіявалі еўрапейскае заканадаўства. У цэлым тыя краіны, што сталі на шлях развіцця, якія маюць вялікі аб'ём дзяржвыдаткаў і слабыя інстытуты дзяржавы, маюць вялікія праблемы не толькі з падаткамі, але таксама з карупцыяй, няякасна працуючымі органамі дзяржкіравання і нестабільнасцю эканамічнай палітыкі.

Беларусь мае магчымасць улічваць рэгулярныя ўрокі як развітых, так і краін свету, якія развіваюцца. У падатковым заканадаўстве неабходна выкарыстоўваць плоскія стаўкі без аніякіх ільгот і прывілеяў. Для павышэння якасці работы дзяржорганаў, прадухілення карупцыі трэба разгледзець магчымасць пераходу ад дрэнна адмініструемай і цяжкай для бізнесу камбінацыі «падатак на дадатковую вартасць + падатак на прыбытак юрыдычных асоб» да падатку з рознічнага продажу тавараў і паслуг па адзінай стаўцы. Нам важна не паўтараць памылак на рынку працы, якія здзейснілі Францыя, Польшча ці Нямеччына, і захоўваць гнуткасць ўзаемаадносін паміж наймальнікамі і наёмнымі работнікамі.

Вопыт самых паспяховых, з пункту гледжання развіцця прадпрымальніцтва, краін паказвае, што найлепшы спосаб вырашэння праблемы доступу да фінансаў - гэта:

- 1) прыватызацыя дзяржаўнага банкаўскага сектара з адначасовай яго лібералізацыяй і прыняццем міжнародных стандартаў нагляду і вядзення аперацый;
- 2) развіццё фінансавых арганізацый, у тым ліку - інвестыцыйных, венчурных, пенсійных фондаў;
- 3) забеспячэнне адкрытай канкурэнцыі на рынку страхавых паслуг;
- 4) забеспячэнне нізкай інфляцыі (да 3% у год) і прадказальнай валютнай палітыкі.

Табліца 4. Пяць самых вялікіх перашкод * для развіцця бізнесу ў розных краінах свету, Апытанне Сусветнага эканамічнага форуму, 2010

Краіна	Пяць самых вялікіх праблем для развіцця бізнесу									
	Самая вялікая праблема	Ацэнка	2-ая па інтэнсіўнасці самая важная праблема	Ацэнка	3-я	Ацэнка	4-я	Ацэнка	5-я	Ацэнка
Аўстрыя	Заканадаўства аб працы	21,2	Неэфектыўная бюракратыя	13,8	Падатковае рэгуляванне	12,7	падаткавыя стаўкі	11,4	Доступ да фінансаў	10,2
Аўстралія	Доступ да фінансаў	17,1	Заканадаўства аб працы	13,1	падаткавыя стаўкі	12,0	Неадэкватная інфраструктура	11,7	Неэфектыўная бюракратыя	11,1
Канада	падаткавыя стаўкі	18,0	Доступ да фінансаў	15,4	Неэфектыўная бюракратыя	13,2	Падатковае рэгуляванне	13,1	Заканадаўства аб працы	12,1
Данія	падаткавыя стаўкі	24,7	Доступ да фінансаў	21,5	Падатковае рэгуляванне	12,9	Неэфектыўная бюракратыя	9,6	Заканадаўства аб працы	7,6
Фінляндыя	падаткавыя стаўкі	24,6	Заканадаўства аб працы	21,9	Падатковае рэгуляванне	15,4	Неэфектыўная бюракратыя	13,6	Доступ да фінансаў	9,8
Германія	Падатковае	20,	Заканадаўства	17,	Доступ да	16,	падаткавыя	12,	Неэфектыўная	10,

я	рэгуляванне	1	ва аб працы	4	фінансаў	1	стаўкі	9	ая бюракратыя	7
Францыя	Заканадаўства аб працы	23,1	падаткавая стаўкі	19,2	Доступ да фінансаў	19,1	Падатковае рэгуляванне	17,0	Неэфектыўная бюракратыя	8,9
Ірландыя	Доступ да фінансаў	26,7	Неэфектыўная бюракратыя	18,8	Неадэкватная інфраструктура	13,8	Заканадаўства аб працы	9,9	Нестабільнасць палітыкі	7,0
Сінгапур	Інфляцыя	21,6	Заканадаўства аб працы	14,4	Неадекватная падрыхтаваная рабочая сіла	13,6	Доступ да фінансаў	9,2	падаткавая стаўкі	9,2
ЗША	Доступ да фінансаў	14,4	Неэфектыўная бюракратыя	13,3	падаткавая стаўкі	13,2	Падатковае рэгуляванне	12,5	Інфляцыя	8,0
Бразілія	Падатковае рэгуляванне	19,3	падаткавая стаўкі	17,7	Неадэкватная інфраструктура	13,8	Заканадаўства аб працы	12,9	Неэфектыўная бюракратыя	11,3
Чылі	Заканадаўства аб працы	27,3	Неэфектыўная бюракратыя	18,1	Неадекватная падрыхтаваная рабочая сіла	14,6	Доступ да фінансаў	7,8	падаткавая стаўкі	5,8
Кітай	Доступ да фінансаў	13,2	Нестабільнасць палітыкі	10,1	Карупцыя	9,5	Неэфектыўная бюракратыя	9,0	Інфляцыя	9,0
Венесуэла	Валютнае рэгуляванне	24,0	Нестабільнасць палітыкі	15,2	Заканадаўства аб працы	12,4	Неэфектыўная бюракратыя	12,1	Інфляцыя	8,7
Балгарыя	Карупцыя	15,1	Доступ да фінансаў	13,8	Неэфектыўная бюракратыя	9,7	Неадэкватная інфраструктура	9,3	Неадекватная падрыхтаваная рабочая сіла	8,0
Харватыя	Неэфектыўная бюракратыя	18,8	падаткавая стаўкі	13,8	Падатковае рэгуляванне	13,5	Карупцыя	13,2	Доступ да фінансаў	10,9
Чэхія	Карупцыя	15,4	Неэфектыўная бюракратыя	15,0	Доступ да фінансаў	11,7	Нестабільнасць палітыкі	8,7	падаткавая стаўкі	7,8

Эстонія	Доступ да фінансаў	18,9	Неадекватна падрыхтаваная рабочая сіла	12,2	падаткавыя стаўкі	11,5	Неэфектыўная бюракратыя	10,3	Падатковае рэгуляванне	9,3
Азербайджан	Карупцыя	21,6	Доступ да фінансаў	14,3	Падатковае рэгуляванне	11,9	Неэфектыўная бюракратыя	10,8	Неадекватна падрыхтаваная рабочая сіла	10,0
Арменія	Карупцыя	16,9	Падатковае рэгуляванне	16,5	Доступ да фінансаў	11,4	Неэфектыўная бюракратыя	10,8	Неадекватная інфраструктура	10,5
Грузія	Доступ да фінансаў	14,4	Нестабільнасць палітыкі	14,4	Неадекватна падрыхтаваная рабочая сіла	13,3	Нізкія звычайныя стандарты работнікаў	10,9	Нестабільнасць урада, пераварот	10,9
Венгрыя	падаткавыя стаўкі	17,3	Падатковае рэгуляванне	16,7	Доступ да фінансаў	14,6	Карупцыя	12,0	Нестабільнасць палітыкі	10,6
Казахстан	Карупцыя	17,3	Неадекватна падрыхтаваная рабочая сіла	12,3	Доступ да фінансаў	12,1	Неэфектыўная бюракратыя	10,8	Падатковае рэгуляванне	8,9
Латвія	Падатковае рэгуляванне	16,7	Неэфектыўная бюракратыя	15,3	Доступ да фінансаў	15,2	падаткавыя стаўкі	12,7	Карупцыя	12,0
Літва	Неэфектыўная бюракратыя	16,3	Падатковае рэгуляванне	14,2	Доступ да фінансаў	14,0	падаткавыя стаўкі	13,2	Карупцыя	9,3

Молдова	Нестабільнасць палітыкі	20,3	Доступ да фінансаў	14,2	Карупцыя	13,0	Неэфектыўная бюракратыя	10,6	Нестабільнасць ураду	8,4
Польшча	Падатковае рэгуляванне	21,8	Неэфектыўная бюракратыя	14,0	Заканадаўства аб працы	13,2	Доступ да фінансаў	12,5	падаткавыя стаўкі	10,4
Расія	Карупцыя	21,2	Доступ да фінансаў	15,5	Падатковае рэгуляванне	11,4	Злачыннасць і крадзяжы	9,4	Інфляцыя	8,5
Сербія	Карупцыя	16,0	Неэфектыўная бюракратыя	12,6	Нестабільнасць палітыкі	10,3	Доступ да фінансаў	9,1	Падатковае рэгуляванне	8,9
Славачкія	Неэфектыўная бюракратыя	21,4	Карупцыя	20,7	Заканадаўства аб працы	14,8	Неадэкватная інфраструктура	10,1	Нестабільнасць палітыкі	9,1
Украіна	Нестабільнасць палітыкі	15,6	Карупцыя	13,9	Доступ да фінансаў	10,8	Падатковае рэгуляванне	9,6	Нестабільнасць ураду	9,5

*Са спісу 15-ці фактараў рэспандэнты выбіралі пяць самых праблематычных для развіцця бізнесу, «1» - самая вялікая перашкода», «5» - не з'яўляецца перашкодай. «Вага» розных фактараў «прысвоены» у адпаведнасці з адказамі.

БЕЛАРУСЬ У СВЯТЛЕ МІЖНАРОДНЫХ ІНДЭКСАЎ У 2011 ГОДЗЕ

Беларускія ўлады разумеюць неабходнасць стварэння спрыяльнага дзелавога клімату, паляпшэння іміджу і інвестыцыйнай прыцягальнасці нашай краіны на міжнароднай арэне. Той факт, што Нацыянальны банк і Савет Міністраў ставяць задачу ўвайсці ў Топ-30 краін з лепшым у свеце бізнес кліматам, у Топ-50 краін свету па ўзроўні эканамічнай свабоды сведчыць аб прыняцці курсу развіцця краіны на стварэнне ўстойлівых рынковых інстытутаў, адкрытай канкурэнтнай эканомікі пры захаванні міжнародных нормаў і стандартаў у сферы макраэканамічнай, фінансавай і гандлёвай палітыкі.

Міжнародныя рэйтынгі, параўнальны аналіз Беларусі з іншымі краінамі свету на аснове адзінай метадалогіі дазваляе рэльефна ўбачыць асноўныя інстытуцыйныя, прававыя і рэгулярныя праблемы з аднаго боку, а таксама вызначыць спосабы іх вырашэння з другога.

*Індэкс эканамічнай свабоды **

Індэкс эканамічнай свабоды (ІЭС) паказвае на адзін з фундаментальных інстытутаў для дынамічнага развіцця прадпрыемства. Беларусь застаецца краінай з вялікім дэфіцытам эканамічнай свабоды. У рэйтынгу 2011 наша краіна сярод 183 дзяржаў апусцілася з 150-га месца ў 2010 годзе на 155-е. У 2011 годзе сярэдні індэкс эканамічнай свабоды ўсіх краін свету склаў 59,7%. Беларусь істотна адстае ад сярэднеусветнага паказчыка, маючы ўсяго 47,9%.

Услед за Сусветным банкам, які пагоршыў паказчыкі нашай краіны ў рэйтынгу краін па якасці дзелавога клімату ў 2011 годзе, фонд Heritage зрабіў тое ж самае з ацэнкай эканамічнай свабоды. Паводле Heritage, у 2011 годзе наша краіна ўвайшла з меншым узроўнем свабоды для вядзення бізнесу (72,1% у 2010 г. супраць 70,6% у 2011 г.). На нязменна нізкім узроўні аказалася свабода інвестыцый (20%), фінансавая свабода (10%) і права ўласнасці (20%). Істотна пагоршыўся паказчык "свабода ад дзяржавы" (яго памер) - з 32% у 2010 г. да 26,2% у 2011г. Менш стала фіскальнай і манетарнай волі.

Эксперты фонду Heritage паказваюць на ўстойлівую становішчывую карэляцыю ўзроўню эканамічнай свабоды і дабрабыту. У Еўропе ВУП на душу насельніцтва па парытэту пакупніцкай здольнасці (ппс) у пяці самых свабодных краінах складае \$ 47 570, а ў пяці самых несвабодных - \$ 10 413, г. зн. у 4,6 разоў больш. У Азіі і Акіяніі розніца яшчэ больш вялікая: \$ 44.310 супраць \$ 3042 (у 14,6 разоў), на Блізкім Усходзе - у 4,1 разоў. Калі б Беларусь у 1995 годзе мела ўзровень эканамічнай свабоды на ўзроўні Топ-20 лепшых краін свету, то яе ВУП на душу насельніцтва па парытэту пакупніцкай здольнасці (ппс) па выніках 2010 года быў бы, як мінімум, \$ 20 тысяч. Гэта больш як у два разы, чым мы будзем мець па выніках 2011 года.

Прывядзём тры галоўныя ўрокі эканамічнай палітыкі самых эканамічна свабодных краін свету. Урок 1. Спажывцы, прыватныя вытворцы і інвестары больш эфектыўна і якасна распараджаюцца рэсурсамі. Гэта значыць, што чым меншыя памеры дзяржавы, тым вышэйшая верагоднасць паспяховага развіцця краіны і стварэння інстытутаў назапашвання багацця. Гэты ўрок асабліва актуальны для краіны, якая стала на шлях развіцця, з няўстойлівымі інстытутамі дзяржавы і маладой дэмакратыяй. Самыя свабодныя краіны ў свеце Ганконг і Сінгапур маюць памер дзяржвыдаткаў за ўсё 18,6% ВУП і 17% ВУП адпаведна. Пры гэтым у 2009 годзе ВУП на душу насельніцтва ў Ганконгу перавышаў \$ 29,8 тыс., а ў Сінгапуры - \$ 37,3 тыс. Урад Аўстраліі пераразмяркоўвае праз бюджэт 34,3% ВУП. Пры гэтым ВУП на душу насельніцтва ў 2009 г. склала \$ 45,6 тыс. На пятым месцы знаходзіцца Швейцарыя. У яе дзяржвыдаткі складаюць 32%, а ВУП на душу насельніцтва - \$ 67,6 тыс. Для параўнання ў Беларусі, па дадзеных Heritage, дзяржвыдаткі складаюць 49,6% ВУП, ва Украіне - 47,3% ВУП, Расіі - 34,1%.

Эксперты Heritage зрабілі вельмі важную выснову: *«Высокі ўзроўень дзяржвыдаткаў ў адказ на крызісныя з'явы ў эканоміцы не прывялі да павышэння тэмпаў эканамічнага росту»*. Гэта значыць, што кейнсіянскія рэцэпты напампоўкі эканомікі бюджэтнымі рэсурсамі не прыводзяць да вырашэння структурных праблем, якія назапашваюцца ў нашай эканоміцы. Больш за тое, такія выдаткі "ў большай ступені, чым любы іншы рынкавы фактар, уяўляе сабой самую вялікую рызыку для эканамічнага развіцця».

Урок 2. Дзяржаўныя выдаткі і дзейнасць органаў дзяржаўнага кіравання павінны быць цалкам празрыстымі і падсправаздачнымі. Адкрытасць даходаў і расходаў дзяржслужачых пры свабодных СМІ і паўнаважнай палітычнай канкурэнцыі з'яўляецца інстытуцыянальнай і прававой асновай для эфектыўнай барацьбы з карупцыяй. Рост дзяржвыдаткаў павінен ісці ўслед за прызнанай у краіне культурай сумленнасці, салідарнасці і адказнасці саміх грамадзян. Такая культура ёсць у Новай Зеландыі, Даніі і іншых Скандынаўскіх краінах. Але калі вялікія дзяржвыдаткі робяцца ў краінах без гэтых абавязковых кампанентаў, то мы атрымаем карупцыю, алігархат і разлажэнне дзяржавы, якія душаць прадпрымальніцтва.

Урок 3. Свабодны гандаль, адкрытая канкурэнцыя і абарона правоў уласнасці - гэта лепшая прамысловая палітыка. Самыя эканамічна свабодныя краіны квітнеюць, таму што ў цэнтр ставяць прыватную ўласнасць. Ад манопалізму і карпаратыўных змоваў ратуе адкрыты гандаль. У Ганконгу і Сінгапуры сярэднеўзважаны імпортны тарыф складае 0%. Дакладна такое ж становішча ў Швейцарыі. У Беларусі з улікам адкрытай прасторы з Расіяй сярэднеўзважаны тарыф складае 2,3%. Для параўнання: у краінах ЕС ён складае 1,2%.

Табліца 5. Месца краін па Індэксу эканамічнай свабоды 2004-2011г.

Краіна	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Эстонія	14	16	13	12	11	14	14	10
Літва	24	29	30	26	21	21	23	18
Чэхія	28	34	37	37	39	40	47	35
Латвія	56	50	45	38	38	37	39	33
Польшча	68	71	82	83	90	84	77	80
Казахстан	78	82	83	76	83	76	117	135
Малдова	120	125	120	89	82	87	84	94
Расія	143	143	146	134	131	128	131	122

Україна	164	162	152.	133	135	110	101	114
Беларусь	155	150	167	150	148	145	145	146

Табліца 6. Дынаміка Індэкса эканамічнай свабоды 1995-2011гг.

Краіна	1995	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Дынаміка 1995-2010гг.	Дынаміка 2009-2011гг.
Эстонія	65,2	69,9	77,4	75,1	74,9	78	77,8	76,4	74,7	75,2	10	-1,2
Літва	49,7 *	61,9	72,4	70,5	71,8	71,5	70,8	70	70,3	71,3	21,6	1,3
Чэхія	67,8	68,6	67	64,9	66,8	67,8	68,5	69,4	69,8	70,4	2,6	1
Латвія	55 *	63,4	67,4	66,4	67,2	68,3	68,3	66,6	66,2	65,8	10,8	-0,8
Малдова	33	59,6	57,1	57,8	58,3	59,2	58,4	54,9	53,7	55,7	22,7	0,8
Польшча	50,7	60	58,7	58,8	58,6	57,4	59,5	60,3	63,2	64,1	13,4	3,8
Расія	51,1	51,8	52,8	51,6	52,7	52,5	49,9	50,8	50,3	50,5	-0,6	-0,3
Україна	39,9	47,8	53,7	56,1	54,6	51,6	51,1	48,8	46,4	45,8	5,9	-3
Казахстан	41,7 **	50,4	49,7	53,3	59,7	59,1	60,5	60,1	61	62,1	20,4	2
Беларусь	40,4	41,3	43,1	46,3	46,8	46,4	44,7	45	48,7	47,9	7,5	2,9